

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
 המצוות הששורות: אהיה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פסוק – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – יתור
 לרבוב, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שזה לפישה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנוטעם, ב"כ מצב
 אחד נדרש; פסוק – סדור שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה:
 (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו
 שער, מתיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.1 ויקרא בהר כה,א

ויקרא בהר כה,א – ב:

[א] וידבר ה' אל-משה בהר סיני לאמר:

[ב] דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל-הארץ אשר אני נתן לכם

ושבתה הארץ שבת לה:

רש"י בשם תו"כ (א) בהר סיני – מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני?

אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני; כך שנויה בתורת כהנים' (בהר פרשתא, א).

ומפרש רש"י את תו"כ ב-כה,א, ומסביר ונראה לי שכך פירושה: לפי שלא מצינו שמיטת קרקעות שנשנית בערבות מואב במשנה תורה, למדנו שכללותיה ופרטותיה כולן נאמרו מסיני, ובא הכתוב ולמד כאן על כל דבור שנדבר למשה שמיסיני היו כולם כללותיהן ודקדוקיהן, וחזרו ונשנו בערבות מואב.

ע"פ רש"י תו"כ דרוש כי שמיטה שנאמרו בסיני כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה ולא נאמרה בערבות מואב (משנה תורה) משמשת כעין בנין אב לכל מצוות התורה, שנאמרו בסיני ובערבות מואב אף שלא מוזכרים. יש דרך לימוד כי שרש דב"ר הוא אופן של כלל ושרש אמ"ר הוא פירוט.

מאוסף הפסוקים נראה אפיון אפשרי לבנין אב כאשר בפסוק מופיעה תבנית זקא-קטן זקא-קטן, או זקא-קטן זקא גדול בין שני קיסרים (אתנה סילוק או סילוק אתנה). אמנם בפסוק ויקרא בהר כה,א אין תבנית זאת אבל בפסוק ויקרא בהר כה,ב העוסק במצוות שמיטה והמשמשת כבסיס למסקנת תו"כ נמצאת תבנית זקא-קטן זקא-קטן בין שני קיסרים, לכן עולה ההשערה כי זה משרה אפשרות לימוד בנין אב. וזאת מסקנת שפת"ח בהר כה,א... מכת יתור לשון של בהר סיני. ... למה נאמר כאן "בהר סיני" אלא בא ללמד כאן על כל דבור ודבור שנאמרו למשה שמיסיני היו כללותיהן ודקדוקיהן. והרי בנין אב לכל התורה כולה.

כמו-כן בפסוק ויקרא בחוקתי כו,מו שעוסק בכל מצוות התורה נמצאת תבנית כזאת

ויקרא בחוקתי כו,מו: אלה החקים והמשפטים והתורת

אשר נתן ה' בינו ובין ישראל

בהר סיני ביד-משה: פ

ויקרא בהר כה,א בהר סיני – מרכא טפא, אפשר כי יתור לרבות פרטים על כללות

ויקרא בחוקתי כו,מו בהר סיני – מרכא טפא, אפשר כי יתור לרבות פרטים על כללות

ויקרא בהר כה,ד:

ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה:

שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר:

ובשנה השביעית – מונח רביעי, אילו לפחות ארבע דרשות ילמדנו מכך? והאם הן קשורות להמשך המקרא?

אוסף (א) ע"פ פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) ויקרא פרשת בהר דף ע עמוד א קשור להמשך המקרא ומלמד כי לשביתת הקרקע של השנה שביעית, היינו לא תזרע ... לא תזמר יש לפחות ארבע או חמש הלכות.

ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ. מהו שבת שבתון (א) שתי שבתות להביא את שנחנטו פירותיהן בשביעית ולא נגמרו עד שנה שניה או שלישית שאתה נוהג בהן דין שביעית והן חייבין בפירות בשביעית שנאמר (ויקרא בהר כה,ה) שנת שבתון יהיה לארץ מכאן אמרו במסכת שביעית בנות שוח שביעית שלהן שניה לשלש שנים. פירוש בנות שחה תאני חירותי ואינן יפות כשאר כל התאנים. והא אם נחנטו בשביעית אין פירות להאכל עד שנה שניה לשמטה הבאה שהן עושות שלש השנים שביעית וראשונה ושניה.

(ב) ולכל האילנות היא שנה שניה וחייבין פירותיהן במעשר ופטורין מן הביעור. (טט - והביעור בשנה התשיעית)

(ג) ואלו בנות שוח נוהג בהן בשנה שניה דין שביעית פטורין הן מן המעשר וחייבין בכיעור שנאמר (ויקרא בהר כה,ה) שנת שבתון יהיה לארץ.

(ד) וכן אמר רבי יהודה בפרסות שביעית שלהם מוצאי שביעית שהן עושין לשתי שנים.

(ה) שבת לה. להודיע חומר השביעית שהרי שבת בראשית נאמרה בה שבת לה' ושביעית נאמר בה (ויקרא בהר כה,ד) שבת לה.

שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר: כל מלאכה שבשדך וכל מלאכה שבכרמך כגון חורשה והעדור והניכוש והכיסוח והבקוע ואין מאבקין ואין מפרקין ואין מזבלין ואין מקרסמין ואין מזרדין ואין מפסלין באילן כל מלאכות שצורך השדה והכרם אסור ושאר מלאכות של (בית דין) מותרין:

לענין מספר השנים שבהן מורגשת השפעת שנה שביעית יש לומר כי (א) 45 יום קודם לשנה שביעית אין לנטוע. ובימי בית המקדש שבתו מעבודות שדה כבר מפסח בשנה הששית; (ב) השנה השביעית עצמה; (ג) השנה השמינית שבה יש לנהוג קדושת שביעית בירקות ופירות שגדלו בשנה שביעית; (ד) בתאנים הנקראים בנות שוח יש קדושת שביעית גם בשנה תשיעית

אוסף (ב) ללא קשר להמשך המקרא

(א) ר"ה בתשרי הוא היום הקובע לכניסת וציאת שנת שמיטה בבלי ראש השנה ח,ב ולשמיטין. מנלן? דכתיב (ויקרא בהר כה,ד) ובשנה

השביעית שבת שבתון יהיה לארץ, וגמר שנה שנה מתשרי, דכתיב (דברים יא) מראשית השנה. - ולגמור שנה שנה מניסן, דכתיב

(שמות יב) ראשון הוא לכם לחדשי השנה. - דנין שנה שאין עמה חדשים משנה שאין עמה חדשים, ואין דנין שנה שאין עמה חדשים משנה שיש עמה חדשים

(ב) ובמוצאי שביעית - הקהל

(ג) ולא שביעית ליציאת עבד עברי ואמה עבריה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
 המצוות הששירות: אחת, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרישה; תביר מרכא טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרשיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק | – סיוור שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק ככעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

ולזה אפשר להוסיף את אונספ (ג) שבו שני פרטים קשורים לשביתת הארץ, ע"פ זוהר - רעיא מהימנא כך ג (ויקרא) בהר קח, ובשנה השביעית שבת שבתון וגו',

- (א) פקודא דא לשבות בשנה השביעית (היינו הכנה לשביתת הארץ)
- (ב) ואבתריה לשבות בשביעי, (השביתה עצמה בשנה השביעית)
- (ג) ואבתריה להשמיט כספים בשביעית (שמיטת כספים בסיום השנה השביעית דברים ראה טו)
- (ד) ואבתריה למנות שבע שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה, וגו' בסה"כ ביניהם יותר מארבע הלכות הקשורות לשנה השביעית

ויקרא בהר כהה - ו:

[ה] את ספית קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצר
 שנת שבתון יהיה לארץ:
 [ו] והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמתך
 ולשכירך ולתושבך הגרים עמך:
 והיתה - תלישא-גדולה, לימוד אלפניו ולאחריו בתפקידי תלישא.

לימוד לאחריו – בתפקיד של עקירה ומחיצה ושיעור, עקירת מחיצת הבעלות ולהפקיר הפרות שבשדות ובמטעים לכל, וגם במצוות ביעור מן הבית. כרש"י שלא תנהוג במ כבעל הבית אלא הכל יהיו שוים בה וגו' ר' יוסף בכור שור והכל אוכלים משולחן גבוה. יש לכך גם בטוי בפריצת ארבעה או יותר פרצות בגדר השדה והכרם. ואולי לכך ירמז גם ויקרא בהר כה, ובשנה השביעית – מונח רביע, לפחות ארבע פרצות בגדר.

- * לימוד לאחריו – ע"פ בבלי סוכה מ,ב, בתפקיד בעל בחינה נעלה, הגדל בשנת השבת ישאר בהוויתו,
- * א' נשאר בקדושת שביעית או שנת יובל גם כאשר נמכר בכסף או בחליפין וגם הנכנס במקומו נתפס בקדושת שביעית רק אם יוחלף שוב אז החילוף הראשון יצא לחולין והאחר יתפס בקדושת שביעית (ראה בבלי סוכה מ,ב ב"היתה לכם")
- * ב' תלישא גדולה בתפקיד לימוד אלפניו עוקר האיסור הגורף המשמעת מפסוק ה' מדאורייתא הותר איסוף הספחים שב-כהה),
- * ג' תלישא גדולה בתפקיד לימוד אלפניו בשיעור מזון שלוש סעודות לאדם, שיטול אדם מן ההפקר המיוחד הזה של שביעית בכל פעם שלוקח מן השדה והכרם ולא לצבירה ולמסחר. אסוף ספחים נאסר מדרבנן.

ויקרא בהר כהיב: פי יובל הוא קדש תהיה לכם
 מן-השנה תאכלו את-תבואתה:

ירושלמי שביעית פ"ד ה"ז (וילנה יב ב) (ההסברים בסוגרים ע"פ אור יעקב)

גמרא ... כתיב (ויקרא בהר כהיב) פי יובל הוא קדש תהיה לכם וגו' (מן-השדה תאכלו את-תבואתה): מה תבואתה קודש אף היא קודש. (דורש מהתיבות מן-השנה תאכלו את-תבואתה: , להקיש השדה דהיינו ארץ-ישראל עצמה, ל-תבואתה, מה תבואת ארץ-ישראל קודש, שנוהגת בה קדושת שביעית ושאר מצוות התלויות בארץ, אף ארץ-ישראל עצמה קדושה היא ויש לחבבה מפאת קדושתה ומביא עובדות מהאמוראים שהיו מחבבים את הארץ וגו')

- טט - א' קדושת תבואת שביעית נלמדת בהיקש מקדושת תבואת יובל מכאן. לכן כאן מתאים לומר מה תבואת שנת היובל קודש כך גם ארץ-ישראל עצמה קדושה ויש לחבבה מפאת קדושתה.
- ב' קדושת תבואת יובל נלמדת ע"פ לימוד שמביא תורה שלמה הדורש הקרא באופן הבא [יב] פי יובל הוא קדש תהיה לכם ... תבואתה: הדרש הזה כאילו מנצל את תבנית הטעמים של מן-השנה - קדמא זקף-קטן בתיבות מוקפות שמשמעו כעין מוקדם והוא מאוחר בענין לומר שלצורך הדרש קרב את המאוחר תבואתה: אל הרישא [יב] פי יובל הוא קדש תהיה לכם. והתוצאה [יב] פי יובל הוא קדש תהיה לכם תבואתה:

- ג' מן-השנה - קדמא זקף-קטן בתיבות מוקפות כעין מידה מוקדם והוא מאוחר בענין. דרוש מה את-תבואתה המאוחר בענין קודש אף המוקדם בענין מן-השנה - ארץ-ישראל קודש
 - ד' תאכלו את-תבואתה: - טפחא סלוק, טפחא רבוי לא מוגבל. סלוק – מגביל - ממעט, בסה"כ מרבה את כל הארצות האחרות למעטן ממעלת חביבות ארץ-ישראל.
- מסיימת הגמרא (תהלים קב,ט) כי-רצו עבדיך את-אבניה ואת-עפרה יחנני:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
 תפיסת השניות: אהיה, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – יתור לרבוב, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק – סוגר שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקיש; השלישיה: (קדפא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ס – יוצא מהענין; קדפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בולכה;

1.2 ויקרא בהר כה,א

ויקרא בהר כה,ג:

שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר פרמך
 ואספת את-תבואתה:

ירושלמי שביעית פ"ב ה"ה (וילנה ה ב) אמר רבי זעירא כתיב (וי' בהר כה ג) שש שנים תזרע שדך – מהפך פשטא מונח זקא-קטן (הגמרא מדלגת על חלק הפסוק הבא ושש שנים תזמר פרמך – מרכא טפחא מונח אתנח) (וממשיכה בכתוב) ואספת – טפחא את-תבואתה – סלוק ששה זורעין וששה אוספין וגו'

השנה שמות משפטים כג י: ושש שנים תזרע את-אדך ואספת את-תבואתה:
 ושש שנים תזרע את-אדך – אתנח
 ואספת – טפחא את-תבואתה – סלוק

פירוש אור יעקב – דמשמע להגמרא שתיבת ואספת – טפחא קאי על שש שנים הנאמר לפני-כן, שבעינן (שצריך) שש שנות זריעה ושש שנות אסיפה

פירוש פני משה כתיב שש שנים – מהפך פשטא ברייתא בתורת כהנים פ' ב מנין לאורז ולדוחן ולפרגין ולשומשומין שהשרישו לפני ראש השנה כונסין אותם בשביעית (כי נחשבים פירות ששית)? תלמוד לומר ואספת את-תבואתה – טפחא סלוק בשביעית. יכול אע"פ שלא השרישו (לפני ראש השנה) תלמוד לומר ושש שנים תזרע שדך ... ואספת ששה זרעים וששה אסיפים לא ששה זרעים ושבעה אסיפים. כלומר מיתורא ד- ואספת – טפחא, דרשינן שאתה אוסף בשביעית מה שנזרע בששית וגו'

- טט – מהלך הסוגיה בתרומות ומעשרות וכך לשביעית נתן פסוק לתבואות ולזית שילכו אחר שליש גידולן, פסוק במקום אחר מדבר על פירות שהולכים במ אחר חנטה
- לפי רבי זעירא הפסוק ויקרא בהר כה,ג: הוא עבור צמחי מאכל (אורז, דוחן, פרגין, שומשומין) שהולכים במ אחר השרשה. צמחים אלו נזרעים או נשתלים סמוך לראש השנה ולא לפני-כן. זמן השרשתם הוא הקובע לשנת תרומות ומעשרות (תרו"מ) ואם נזרעו לפני ראש השנה של שביעית והשרישו קודם לראש שנה שביעית, הפירות יחשבו לתרו"מ של שנה ששית.
- ואספת את-תבואתה – טפחא סלוק, את-תבואתה סלוק מגביל את התבואה לתרו"מ לשנה שבה השרשה הייתה קודם לראש השנה של שנה הבאה משש שנים במחזור של שבע שנים. ואספת – טפחא בתפקיד פותח טפח להתאפיין מענין הנדרש מ- את-תבואתה ללמד כי ואספת יכלול תבואה שהשרישה קודם ראש השנה הבאה לענין תרו"מ של שנת השרשה של צמחים אלו אף-על-פי שנאספת בשנה שאחרי שנת השרשה.
- ואספת – טפחא, טפחא ללא מרכא לפני בתפקיד רבוי לא מוגבל מרבה את כל סוגי התבואות שהשרישו קודם ראש השנה לענין תרו"מ של שנת השרשתם למרות אסיפתם בשנה אחרת. ובתוך כך גם אסיפה בשנה שביעית שתחויב בתרו"מ של ששית.

פסוק ויקרא בהר כה,ג לימד על תרו"מ של יבולי אורז דוחן פרגין ושומשומין שלא בשנת השרשתם שיהיו לשנת השרשתם ולא לשנת אסופם. ההצבת ענין חיוב תרו"מ ליבולים אחרים לפי בחינות אחרות נמצא בפסוק (ויקרא בהר כה,ד) ובשנה השביעית שבת שבתון יתנה לארץ שבת לה' שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר:

- בפסוק הבא (וי' בהר כה,ד) שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר נלמד מ-וכרמך – טפחא שהמלאכות האסורות בשביעית הן אלו שנוהגות בכרם ובשדה. מזה יש ללמוד ש-(וי' בהר כה,ג) ואספת מדבר גם על תבואות הכרם (רובם הולכים בתר חנטה) וגם על תבואות השדה (שליש גדולם קודם ר"ה או השרשה קודם ר"ה)
- אלו שהביאו שליש בשנה אחת בד"כ נאספות באותה שנה אבל גם אם נאספו אחר"כ לענין תרו"מ הולכים לפי השנה שבה הביאו שליש גידולם
- כך גם בחנטה
- אז כשם שאלו נאספות בשנה שאחרי בכל זאת לתרו"מ הולכים לפי שנת שליש וחנטה כך גם לאלו שהשרישו לפני ר"ה לתרו"מ הולכים אחר שנת השרשה.
- לכן גם אם נאספו בשביעית נחשבים לתרו"מ לששית.

ויקרא בהר כה ו – ז,יב:

[ו] ויתנה שבת הארץ לכם לאכלה לה ולעבדו ולאמתו ולשכירי וילתשבו הנגרים עמך:
 [ז] ולבקרמתו ולחניה אשר בארצך תהנה כל-תבואתה לאכל: ס
 [יב] פי יובל הוא קדש תהנה לכם מן-השדה תאכלו את-תבואתה:
 זכריה יא ח: ואכחד את-שלישת הרעים בגר אחר ותקצר נפשי בהם וגם-נפשם בקלה בי:
 תהלים קב טו: פי-רצו עבדיך את-אבניה ואת-עפרה יחננו:
 שה"ש ב יג: התאנה חנטה פניה והנפנים | סמך נתנו רית קומי לכי לה רעתי יפתי ולכי-לה: ס
 מתני' מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית?

- פני משה משום דכל זמן שאינן ראוין לאכילה אסור לקוץ ולאכול שהרי הוא מפסידן ורחמנא אמר (וי' בהר כה,ג) לאכלה ולא להפסד (פסחים נב,ב)

הפגים משהזריחו אוכל בהן בפיתו בשדה, בחילו כונס לתוך ביתו וכן כיוצא בו בשאר שני שבוע חייבין במעשרות.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
 תפיסת השדרות: אהרן, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא ספקא – יתור לרבוב, מכל מקום; דרנא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה שוה לפיטיה; מרכא תביר ספקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סוור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצב פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ס – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בולכה;

- פני משה הפגין. פגי תאנה כדכתיב (ש"ש ב'ג) **הַתְּאֲנָה הַנְּטָה פְּיָיָהּ.**
- אוכל בהן פתו בשדה. אבל לא יכניסם בתוך ביתו, כדדריש בגמ' דכתיב (וי' בהר כה"ג) **כָּל-תְּבוּאֹתֶיהָ לְאָכֹל** וכתיב (וי' בהר כה"ג) **לִמֶן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאֹתֶיהָ.** בענין שתי תבואות הכתוב מדבר **אחת** מענין השדה ו**אחת** שמותר לו לאכול בבית והיינו כשנתבשלו כדקתני בסיפא.

גמרא מהו ביחילו. ר' חייא בר בא אמר חיייתה כמה דתימר (זכריה יא,ח) **וְגַם-נִפְשָׁם בְּחִלָּה בִּי:**
 כתיב (וי' בהר כה"ג) **וְלִבְהִמְתָּךְ וְלַחֲיָה אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ תִּהְיֶה כָּל-תְּבוּאֹתֶיהָ לְאָכֹל:** ר' חייא בר בא אמר שתי תבואות אחת מן הבית ואחת מן השדה וכתיב (וי' בהר כה"ג) **לִמֶן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאֹתֶיהָ.**

- ר"ש סיריליאו** אוכלין פירות האילן בשביעית? דפירות האילן אסור (לאכלן) (לתלשן מן האילן) קודם שיגיעו לעונת המעשרות דבעינן דנחית עלייהו שמא דפרי, וטעמא מפרש ב-**ת"כ בהר פ"א** דכתיב (וי' בהר כה"ג) **תִּהְיֶה כָּל-תְּבוּאֹתֶיהָ לְאָכֹל** מכאן שאינה נאכלת אלא **תבואה**, מכאן אמרו מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית הפגין משזריחו וכו' כדתנן במתני'. ובגמרא דהכא מפרש טעמא אחרנא דכתיב (וי' בהר כה"ג) **קָדַשׁ בֵּין בֵּין הִיא בֵּין תְּבוּאֹתֶיהָ** (בין שנת היובל בין תבואתה) לומר לך דקדושה **תבואתה** וכי היכי דגבי קדשים אין מביאין אתן לבית הפיסול (**זבחים עה"ב**) הכי נמי אין אוכלין פירות שביעית אלא בעניין שיהיה הגייה (אכילה מהנה ולא אכילה מאוסה)
- ביאור הגר"א** ... רבי ח' בר בא אמר שתי תבואות. פ' שתי שיעורים, **אחת** שאוכל פיתו בשדה, ו**אחת** שכונס לתוך ביתו. **ביאור הגר"ק** (הרב חיים קנייבסקי) ... רבי ח' בר בא חזר ואמר (וי' בהר כה"ג) **לִמֶן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאֹתֶיהָ** והוא קרא יתירה. **שתי תבואות** הכתוב מדבר. אחת מן הבית ואחת מן השדה. ללמדך שיש תבואה שאתה אוכלת בשדה כגון פגין משזריחו אבל אין אתה כונסה לבית.

ירושלמי שביעית פ"ד ה"ז (וילנה יב ב) (ההסברים בסוגרים ע"פ אור יעקב)
 גמרא ... כתיב (וי' בהר כה"ג) **כִּי יִזְבֹּל הוּא קָדַשׁ תִּהְיֶה לְכֶם** וגו' (לִמֶן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאֹתֶיהָ): מה **תבואתה** קודש אף היא (הארץ) קודש. (דורש מהתיבות **לִמֶן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאֹתֶיהָ**: להקיש **הַשְּׂדֵה** דהיינו ארץ-ישראל עצמה, ל- **תְּבוּאֹתֶיהָ**, מה תבואת ארץ-ישראל קודש, שנוהגת בה קדושת שביעית ושאר מצוות התלויות בארץ, אף ארץ-ישראל עצמה קדושה **הוּא** ויש לחבבה מפאת קדושתה ומביא עובדות מהאמוראים שהיו מחבבים את הארץ וגו')

- ט - א' קדושת תבואת שביעית נלמדת בהיקש מקדושת תבואת יובל מכאן. לכן כאן מתאים לומר מה תבואת שנת היובל קודש כך גם ארץ-ישראל עצמה קדושה ויש לחבבה מפאת קדושתה.
 - ב' קדושת תבואת יובל נלמדת ע"פ לימוד שמביא **תורה שלמה** הדורש הקרא באופן הבא **[יב] כִּי יִזְבֹּל הוּא קָדַשׁ תִּהְיֶה לְכֶם** ... **תְּבוּאֹתֶיהָ**: הדרש הזה כאילו מנצל את תבנית הטעמים של **לִמֶן-הַשְּׂדֵה** - קדמא זקא-קטן בתיבות מוקפות שמשמעו כעין מוקדם והוא מאוחר בענין לומר שלצורך הדרש קרב את המאוחר **תְּבוּאֹתֶיהָ**: אל הרישא **[יב] כִּי יִזְבֹּל הוּא קָדַשׁ תִּהְיֶה לְכֶם**. והתוצאה **[יב] כִּי יִזְבֹּל הוּא קָדַשׁ תִּהְיֶה לְכֶם תְּבוּאֹתֶיהָ**:
 - ג' **לִמֶן-הַשְּׂדֵה** - קדמא זקא-קטן בתיבות מוקפות כעין מידה מוקדם והוא מאוחר בענין. **דרוש** מה **אֶת-תְּבוּאֹתֶיהָ** המאוחר בענין קודש אף המוקדם בענין **לִמֶן-הַשְּׂדֵה** - ארץ-ישראל **קודש**
 - ד' **תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאֹתֶיהָ**: - טפחא סלוק, טפחא רבוי לא מוגבל. סלוק – מגביל - ממעט, בסה"כ מרבה את כל הארצות האחרות למעטן ממעלת חביבות ארץ-ישראל.
- מסיימת הגמרא תהלים קב טו כִּי-רָצוּ עַבְדֶּיךָ אֶת-אֲבוֹנֶיהָ וְאֶת-עַפְרָהּ יַחְגְּנוּ:**

1.2.1 **ירושלמי שביעית פ"ז ה"א (וילנה יח א) גמרא (הסוגריים ע"פ אור יעקב)**
ויקרא בהר כה"ו:
וְהָיְתָה שֵׁשֶׁת הָאָרְצִים לְכֶם לְאֹכְלָהּ לָהּ וְלַעֲבָדָי וְלִאֲמָתָי
וְלַשְׂכִּירָי וְלַתּוֹשְׁבֵי הַנְּגָרִים עִמָּךְ:
[ו] וְלִבְהִמְתָּךְ וְלַחֲיָה אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ
תִּהְיֶה כָּל-תְּבוּאֹתֶיהָ לְאָכֹל: ס

- צבועין לאדם מניין שתהא עליהן קדושת שביעית. נישמענא מן הדא (וי' בהר כה"ג) **וְהָיְתָה שֵׁשֶׁת הָאָרְצִים לְכֶם לְאֹכְלָהּ, לְכֶם - כל** שהוא צורך לכם, ותני עלה כגון אכילה ושתייה וסיכה וצביעה. (תיבת **לְכֶם** - יתירה ודרשו ממנה לכל צרכיכם וגו')
- ט - כמו הדרישה בקרא **תנור וכירים יהיו טמאים, ויהיו טמאים לכם**

בהמשך **הגמרא** הנ"ל ... רבי יוסי בשם רבי לא, שמע לה מן הדא. (וי' בהר כה"ג) **תִּהְיֶה** אף להדלקת הנר ולצבוע בה צבע. (ממה שנאמר **[ז] וְלִבְהִמְתָּךְ וְלַחֲיָה אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ תִּהְיֶה כָּל-תְּבוּאֹתֶיהָ לְאָכֹל: ס** ... ותיבת **תִּהְיֶה** יתירה לדרשה לדרוש שרשאי להשתמש בפירות שביעית אף להדלקת הנר ולצבוע והמין המיוחד לכך יש בו קדושת שביעית)

תִּהְיֶה – מרכא, מאריך – מרחיב מענין של אכילה לענינים אחרים אף להדלקת הנר ולצבוע

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות השטרות: אחת, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא – מראש; מאריך, רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבוי ממשותף; מרכא טפאא – תור
לרבות, ככל מקום; דוגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיהיה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב
אחד נדרש; פסק | – סדור שנתחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישייה:
(קפאא – סדר קריאת; אולא = גיש – גיש"ט – יוצא מהענין; קפאא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "יגוד מידות דר"י ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פאז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

1.3 ויקרא בהר כה,א

ויקרא בהר כה,ט: וְהֵעֲבַרְתָּ שׁוֹפֵר תְּרוּעָה בְּחֹדֶשׁ הַשָּׁבָעִי בַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכַּפָּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפֵר בְּכָל-אַרְצְכֶם:
תורה תמימה (ט) ("בהר כה,ט) וְהֵעֲבַרְתָּ שׁוֹפֵר - תניא, הפכו ותקע בו לא יצא, מאי טעמא, כדרב מתנה, דאמר וְהֵעֲבַרְתָּ שׁוֹפֵר -
דרך העברתו בעיניו^(ט) [ר"ה כ"ז ב']:

וְהֵעֲבַרְתָּ שׁוֹפֵר - נאמר כאן והעברת שופר, ונאמר להלן **(שם' ויקהל לו,ו) וַיִּצְוּ מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחְנֵהוּ, מֵהַ לַהֲלֵךְ בְּקוֹל אֵף כֵּאֵן בְּקוֹל^(כז) [ר"ה ל"ד א']:**

וְהֵעֲבַרְתָּ שׁוֹפֵר - שופר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלושה שופרות^(כז) [ר"ה כ"ו א']:

תורה תמימה הערות (מא) ר"ל כדרך שהאיל מעבירו בראשו מחיים, ולאפוקי אם הפכו ותקע בו במקום הרחב פסול [וסימן לדבר מן המצר קראתי יח], ועי' בסמוך **דילפינן** לכל הדינים המבוארים כאן **לענין שופר ביובל גם לענין שופר בר"ה:**

משנה ראש השנה פ"ג מ"ה א [ד] שוה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות רבי יהודה אומר בראש השנה תוקעין בשל זכרים וביובלות בשל יעלים: **פירוש המשנה לרמב"ם** [ד] בתקיעה, כלומר מנין התקיעות. ובברכות, ר"ל מנין הברכות שבתפלה, ויתבאר מנין. ואמרו לעיל ששופר של ראש השנה של יעל, אינה הלכה. וכן אין הלכה כר' יהודה. ופסק ההלכה שופר של יובל ושל ראש השנה של זכרים (אילים) כפופים.

(מב) לאפוקי דלא נימא שהכונה להעבירו ביד להראות לכל. ונראה דאיצטריך לגז"ש זו אף על פי דבלא"ה סתם שופר ענינו בא לתקיעה, אך הו"א משום דכ"מ דכתיב שופר כתיב גביה קול כמו בתרועה ובקול שופר, ה' בקול שופר, הקשיבו לקול שופר, והיכי

דלא כתיב קול כתיב גביה תקיעה כמו תקעו שופר בציון, ביום ההוא יתקע בשופר, אם יתקע שופר בעיר, וכדומה, אבל פעל העברה בשופר לא מצינו, ולכן הו"א דהכונה להעבירו את גוף השופר להראותו לעם, ומצינו ענין כזה בהשאת משואות ובהרמת נס, לפיכך

קמ"ל דכמו דמצינו סמוך לפעל העברה שם קול, ויעבירו קול במחנה, כך פירושו הכא, והוי כמו דכתיב (במקום **"ו בהר כה,ט) וְהֵעֲבַרְתָּ שׁוֹפֵר**) והעברת קול שופר:

(מג) כגון שופר בתוך שופר, וכן אם דיבק שברי שופרות, וכן אם ניקב וסתמו או שצפהו זה פסול דהו"ל שופר ודבר אחר. ועיין בר"ן יש מפרשים דשופר אמר רחמנא ולא חצוצרות, ופי' שופר לשון שפופרת שבתולדתו הוא חלול ולא בקדחו: ראה להלן עיון במשנה.

תורה תמימה בְּחֹדֶשׁ הַשָּׁבָעִי - מה ת"ל, ללמד שיהיו כל תרועות של חודש שביעי זה כזה^(מז), ומניין ליתן את האמור של זה בזה ושל זה בזה, ת"ל שביעי שביעי לגז"ש, הא כיצד, שלש שהן תשע, שיעור תקיעה כתרועה, שיעור תרועה כשלשה שברים^(מז) (שם ל"ד ב'):

תורה תמימה הערות (מה) ר"ל כל דיני תקיעת שופר ביוהכ"פ של יובל ינהגו גם בתקיעות דר"ה ששניהם חלים בחודש השביעי (טט ראה **"ו אמר נגד, זכרון תרועה**):

בְּחֹדֶשׁ הַשָּׁבָעִי - מונח זקא-קטן, בתפקיד של שתיים, (א) מרבה את המלה "השבעי" לכאילו שתי מלים, ואז אחת מופנה לגורה שווה **דילפינן** לכל הדינים המבוארים כאן **לענין שופר ביובל גם לענין שופר בר"ה:** שיהיו כל תרועות של חודש שביעי זה כזה.

(ראה הסבר ע"פ תבניות טעמים על בבלי סוכה נג – גה).

"ו בהר כה,ט) שׁוֹפֵר תְּרוּעָה בְּחֹדֶשׁ הַשָּׁבָעִי - מהפך פשטא מונח זקא-קטן, הוציא הכתוב ממשוטו וכיוון שבו"כ פעל העברה בשופר לא מצינו, ולכן הו"א דהכונה להעבירו את גוף השופר להראותו לעם, בא ללמד שכאן פעולת העברה משמעה תקיעה.

תורה תמימה בְּיוֹם הַכַּפָּרִים - ביום - ולא בלילה, **בְּיוֹם הַכַּפָּרִים -** ואפילו בשבת^(מז) [תו"כ]: **תַּעֲבִירוּ שׁוֹפֵר -** מלמד שכל יחיד ויחיד חייב לתקוע^(מז) [ר"ה ל' א']:

הערות (מז) דדי היה לכתוב ביום העשור לחודש, ומדתלה הדבר ביוהכ"פ דוקא ש"מ דכל אימת שהוא חל ואפילו בשבת: **(מו)** הנה עיקר קיום מצוה זו מסורה לב"ד כדכתיב **"ו בהר כה,ט) וְהֵעֲבַרְתָּ שׁוֹפֵר, ולשון זה מורה דמוסב על ב"ד, וכמשכ"ל אות ל"ז,**

ומפרטי המצוה שכל יחיד יתקע כדכתיב **תַּעֲבִירוּ שׁוֹפֵר, ורק על ב"ד החובה להודיע לצוות על התקיעה והשמטת קרקע** [היינו החזרת שדות קניות לבעליהן] ואיסור זריעה וקצירה, וזו היא כונת הגמ' בר"ה ט' ב', זו מסורה לב"ד, וזו היא כונת הרמב"ם בפ"י

ה"י משמיטין מצוה זו מסורה לב"ד תחלה, והכ"מ לא העיר המקור לזה ולא פירש דבריו.

והנה אף על פי דלכל דיני הפרשה שוה שופר של יובל לשופר של ר"ה כפי שנתבאר למעלה **בזה הם חלוקים, שביובל תוקעין בין בב"ד שקדשו בו את החודש בין בב"ד שלא קדשו בו את החודש** וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע כל זמן שב"ד יושבין ושלא בפני ב"ד,

ובר"ה שחל להיות בשבת לא היו תוקעין אלא בב"ד שקדשו בו את החודש ואין כל יחיד ויחיד תוקע אלא בפני ב"ד כדי שיזהירוהו שלא יוציאנו לרה"ו, אבל ביובל לא חששו לזה ולהצריך לתקוע רק בפני ב"ד, משום דא"כ אתה עוקר לגמרי מצות שופר מגבולין, והתורה אמרה **בְּכָל-אַרְצְכֶם, משא"כ בר"ה אפשר לקיים המצוה בחול, ודו"ק:**

טט – אין תוקעין בר"ה שחל בשבת פרט למקום ב"ד, זו תקנת רבנן. ו-**בעה"ט** כתב שר"ת **תַּעֲבִירוּ שׁוֹפֵר בְּכָל הַן שב"ת** לומר דוקא תקיעת יובל שהוא בבית דין דוחה שבת. יוצא שבעה"ט לומד הסוגיה באופן שונה מתורה תמימה.

בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכַּפָּרִים - (אתנח) פשטא זקא-קטן והמלים הם תיאור, ואחריהם באה ההלכה **תַּעֲבִירוּ שׁוֹפֵר בְּכָל-אַרְצְכֶם, תבנית טעמים** העשויה לרמוז ללימוד לאחרי ואלפניו. היות ומהרישא נדרש לתת את הלכות ראש השנה בהלכות יום

הכפורים של שנת יובל והלכות יובל בהלכות ראש השנה, הווא אמינא שהם זהות לגמרי. בא הלימוד לאחרי ללמד הלכות מיוחדות ליובל ולהגביל ההשוואה המלאה בין ר"ה ובין יובל.

"ו בהר כה,ט) תַּעֲבִירוּ שׁוֹפֵר - מרכא טפאא, יתור לרבות שבשנת היובל כל יחיד ויחיד תוקע היינו תוקעין בגבולין ולא רק בבית הדין שקדשו את שנת היובל.

בְּכָל-אַרְצְכֶם - הכתוב **תַּעֲבִירוּ שׁוֹפֵר** מרבה תקיעת שופר בגבולין וטעם סלוק מגביל רק לארץ ישראל ולא לחו"ל ואילו בראש השנה יתרבה תקיעת שופר גם בחו"ל כי הכתוב לא הזכיר מקום תקיעה כלל.

תורה תמימה ויקרא כה הערה (מא) ... דילפינן לכל הדינים המבוארים כאן לענין שופר ביובל גם לענין שופר בר"ה:

לכן נעזר בהמשך ב-**ויקרא אמר נג,כג - כה:** העוסקים בראש השנה הירושלמי הבא מלמד על הלכות שופר ליובל ולראש השנה של כל שנה.

ירושלמי (וילנא) ראש השנה פ"ג ה"ו דף נט טור א /ה"ו

מתני' (נושא א) שופר שנשדק ודיבקו פסול (נושא ב) דיבק שיברי שופרות פסול (נושא ג) ניקב וסתמו אם עיכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר:

גמ' (ע"פ ק"ה) המשנה כולה ע"פ ר' נתן היות ובסוף אמר שאם סתם ולא מעכב התקיעה כשר, אז הווא אמינא שגם בנסדק ודיבק אע"פ שלא מעכב התקיעה יהיה כשר, מלמד כי פסול) למי נצרכה לר' נתן. דיבק שיברי שופרות פסול עוד היא דר' נתן ניקב וסתמו. ר' חייה בשם ר' יוחנן דר' נתן היא דתני ניקב וסתמו בין במינו בין שלא במינו אם היה מעכב את התקיעה פסול אם לאו כשר.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות הששירות: אחת: סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבי ממש; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפיטח; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק | – סיום שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פ"ז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

ר' נתן זמירא (סתמו) במינוי כשר שלא במינוי פסול. ר' חייה בשם ר' יוחנן כיני מתני' אם היה מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר ר' אבא בר זמינא בשם ר' זעירה והוא שסתמו אבל אם לא סתמו כשר שכל הקולות כשירין בשופר.

רבי יעקב בר אבא אמר אבא בר בא שאל לרבי שופר קדוח מהו אמר ליה כזה תוקעין בעייני טב

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת ראש השנה פ"ג מ"ה

[ה] נסדק פסול, אם נסדק לארכו. אבל אם נסדק לרחבו אם נשאר בארצו אחרי המקום הסדוק שער שופר והוא כדי שיאחזנו בידו ויצא לכאן ולכאן הרי זה כשר. ויש בנקיבתו חלוקי דינים, והוא, שצריך לסתום הנקב, ואם סתמו במינוי ונשתייר בו רובו שלם בלי נקב ולא עכבו הנקבים את התקיעה כמו שביאר הרי זה כשר. ואם סתמו שלא במינוי פסול.

אם היה מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר – ע"פ **אור שמחה** סתימת הנקב גורמת להישמעות קול של שני שופרות והתורה צוותה **(וי' בהר כה, ט)** **והעבדתו שופר תרועה** הישמעות קול שופר אחד.

רבי אבא בר זמינא בשם רבי זעורה והוא שסתמו אבל אם לא סתמו כשר ע"פ **אור שמחה** אף על פי שנפגם או נצרך קולו מחמת הנקב, כשר שכל הקולות כשירין בשופר ומשום כן אין שנוי הקול מעכב.

תרועה – פשטא, בתפקיד של אחד, לרמוז לקול פשוט אחד לפני התרועה, מכאן גם תמיכה למשמעות מלת **שופר** בלשון יחיד שופר אחד.

שופר תרועה – מהפך פשטא, מוציא הכתוב מפשטו של העברה להראותו ומרמז לקיום גזירה שיה כמובא ב-**תורה תמימה** וב-**הערה (ג)**

(וי' בהר כה, ט) **והעבדתו שופר תרועה** – גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, כאן התוכן עוסק בשופר וקולו. תבנית הטעמים מלמדת להקל בשופר עם נקב שאף על פי שנפגם או נצרך קולו מחמת הנקב ולא סתמו, כשר. כירושלמי הבא: ר' אבא בר זמינא בשם ר' זעירה והוא שסתמו (שאו יש לברר תנאים שונים כדי להכשיר) אבל אם לא סתמו כשר שכל הקולות כשירין בשופר.

הוא שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפו סעיף ז

(כו) <ו> אם ניקב, אם לא סתמו * (כז) <ז> אף על פי שנשתנה קולו, כשר (כח) מיהו אם יש שופר אחר אין לתקוע בזה, כי יש אומרים <ח> שאין לתקוע ח בשופר [ח] נקוב (כל בו ותשובת הרא"ש); (כט) ואם סתמו שלא במינוי, אף על פי שאינו מעכב את התקיעה לא חזר תיממה, שחזר קולו (ל) לכמות שהיה בתחלה, פסול אפילו נשתייר בו רובו; ואם סתמו במינוי, (לא) <ט> אם נשתייר (לב) רובו שלם ולא עכבו הנקבים שנסתמו את התקיעה, * אלא חזר קולו לכמות שהיה קודם שניקב, כשר, ואם חסר אחת משלש אלה, פסול. ואם הוא (לג) ט שעת הדחק, (לד) שאין שופר אחר מצוי, (לה) <י> יש להכשיר בסתמו במינוי אם נשתייר רובו, אפילו לא חזר קולו לכמות שהיה; (לו) וכן יש להכשיר בסתמו שלא במינוי, אם נשתייר רובו וחזר קולו לכמות שהיה בתחלה קודם שניקב.

ט – לכתחילה סותם שלא במינוי פסול, סותם במינוי יש דיון

(כו) <ו> אם ניקב, ... ואם סתמו במינוי, (לא) <ט> אם נשתייר (לב) רובו שלם ולא עכבו הנקבים שנסתמו את התקיעה, * אלא חזר קולו לכמות שהיה קודם שניקב, כשר, ואם חסר אחת משלש אלה, פסול.

אפשר כי תבנית הטעמים מרכא טפאא של **תעבירו שופר** פועלת בתפקיד יתור לרבות קולות כנאמר ב-**שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפו סעיף ו** היה קולו עב מאד או (כה) דק מאד, כשר, שכל הקולות כשרים בשופר. ברייתא בפרק ראוהו בית דין (כז:): **(בית יוסף אורח חיים סימן תקפו ו)**

משנה ברורה סימן תקפו ס"ק כה (כה) דק מאד – וה"ה אם היה [נב] צרוד ויבש:

ויקרא אמר כג, כג – כד: [כג] ונדבר ה' אל-משה לאמר: [כד] דבר אל-בני ישראל לאמר פחדו השביעי פאחד לחדש ידנה לכם שפתון זכרון תרועה מקרא-קדש:

[כג] לאמר ... [כד] לאמר נוטריקון לאו אמור במצוות העשה שאחריהן, עם הגבלה שמרומזות בטעם סלוק וטעם אתנח במלים האלה. אפשר כי שני הלאווים הם כנאמר במשנה -**ראש השנה פ"ג ה"ו** (נושא א) שופר שנסדק ודיבק פסול (נושא ב) דיבק שיברי שופרות פסול אפשר כי תבנית הטעמים מרכא טפאא של **זכרון תרועה** פועלת בתפקיד לרבות שימושים לתוכן להלכות אחדות

(א) ר"ה בשבת – מדאורייתא תקיעה בכל מקום, מרבנן רק במקום בית דין ובשאר מקומות זכרון תרועה
 (ב) מצב של שופר פסול – באותו מקום יהיה זכרון תרועה
 (ג) ניקב ולא סתמו – זכרון התרועה המקורית

זכרון תרועה – רבנן למדו מכאן רמז ששבת דוחה תקיעת ראש השנה (שמא יעבירונו), ומוצע הסבר לפי הפשט שירמז לקול שופר שנשתנה קולו ממה שהיה, שבכל אופן כשר. כנפסק להלכה ב- **שו"ע או"ח הלכות ראש השנה סימן תקפו סעיף ז**

(כו) <ו> אם ניקב, אם לא סתמו * (כז) <ז> אף על פי שנשתנה קולו, כשר
 (ד) אפשר כי תבנית הטעמים מרכא טפאא של **זכרון תרועה** פועלת בתפקיד יתור לרבות מצב תיממה שיהיה כשר בהתקיים שלושה תנאים הבאים כפסק **שו"ע או"ח** שם

(כו) <ו> אם ניקב, ... ואם סתמו במינוי, (לא) <ט> אם נשתייר (לב) רובו שלם ולא עכבו הנקבים שנסתמו את התקיעה, * אלא חזר קולו לכמות שהיה קודם שניקב, כשר, ואם חסר אחת משלש אלה, פסול.

הצעה למקורות לשלושה התנאים **(וי' בהר כה, ט)** **והעבדתו שופר** **(וי' בהר כה, ט)** **תעבירו שופר** **(וי' אמר כג, כד)** **זכרון תרועה** ובשעת הדחק התקיעה היא בבחינת **(וי' אמר כג, כד)** **זכרון תרועה** לתקיעה בכל התנאים, נסתפק רק בשני תנאים **(וי' בהר כה, ט)** **והעבדתו שופר** **(וי' בהר כה, ט)** **תעבירו שופר**

כנפסק להלכה ב- **שו"ע או"ח הלכות ראש השנה סימן תקפו סעיף ז** ואם הוא (לג) ט שעת הדחק, (טט) א- (לד) שאין שופר אחר מצוי, (לה) <י> יש להכשיר בסתמו במינוי אם נשתייר רובו, אפילו לא חזר קולו לכמות שהיה; (כ-ירושלמי ר"ה שכל קולות כשירין)

(טט) ב- (לו) וכן יש להכשיר בסתמו שלא במינוי, אם נשתייר רובו וחזר קולו לכמות שהיה בתחלה קודם שניקב. (ואילו לכתחילה היה פסול)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצות הששית: אחת = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מרצה; דרגא – רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות; רבוי מתפשט; מרכא טפקא – יתור
לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרשיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסוק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה:
(קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = 5 – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג מדות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מתיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

1.4 ויקרא בהר כהא, (התשע"ד)

ויקרא בהר כהח:

ס וספרת לך שבע שבתות שנים שבע פעמים והני לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה:
וספרת לך – מונח רביעי, אפשר לפחות ארבע דרשות מרישא של הפסוק כביאר התורה"מ (א) מלת שנים – לשלול ספירת ימים ושבעות
(ב) לשלול שבע שנים בקדושת שמיטה ברצף (ג) לספור שבע שנים שבע פעמים (ד) לשלול ספירה ליובל מאמצע ימי השמיטה
ספרא בהר פרשה ב פרק א

(א) וספרת לך בבית דין, שבע שבתות, יכול שבע שבתות ימים תלמוד לומר שבע שבתות שנים, אי שבע שבתות שנים, יכול
יספור שבע שמיטים זו אחר זו, ויעשה יובל תלמוד לומר שבע שנים שבע פעמים הא עד שיאמרו שני כתובים הללו ואם לאו לא
שמענו. (ב) מניין שיספור לשני שבוע תלמוד לומר והני לך ימי שבע שבתות השנים מנין שיספור לשני יובל תלמוד לומר והני לך
... תשע וארבעים שנה, מניין עשה שביעית אף על פי שאין יובל תלמוד לומר והני לך ימי שבע שבתות השנים, ומנין עשה יובל
אף על פי שאין שביעית תלמוד לומר תשע וארבעים שנה דברי ר' יהודה וחכמים אומרים שביעית נוגהת אף על פי שאין יובל,
והיובל אינו נוגה אלא אם כן יש עמו שביעית.

והני לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה

והני לך – מונח רביעי, ארבע דרשות בתו"כ

ימי שבע שבתות השנים – פשטא יתיב (כעין פשטא מלעלית) מונח זקף-קטן
תשע וארבעים שנה – מרכא טפקא סלוק

והני לך – מונח רביעי, ארבע דרשות בתו"כ

בתו"כ ספרא בהר פרשה ב פרק א, יש ארבע דרשות על והני לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה

שלוש דרשות לכולי עלמא (א) מניין שיספור לשני שבוע תלמוד לומר והני לך ימי שבע שבתות השנים

(ב) מנין שיספור לשני יובל תלמוד לומר והני לך ... תשע וארבעים שנה,

(ג) בתו"כ מובא בשם ר' יהודה עם הפסוק ולחכמים ללא הפסוק מניין עשה שביעית אף על פי שאין יובל תלמוד לומר והני לך ימי

שבע שבתות השנים,

(ד) ומנין עשה יובל אף על פי שאין שביעית תלמוד לומר תשע וארבעים שנה דברי ר' יהודה

וחכמים אומרים והיובל אינו נוגה אלא אם כן יש עמו שביעית.

חכמים חלקו על ר' יהודה כי לטענתם הכתוב ימי שבע שבתות השנים הוא יתור כי היה לו לכתוב "היו לך תשע וארבעים שנה", אבל
היות וכתב ימי שבע שבתות השנים בא לחייב שבע שנות שמיטה.

אפשר כי תבנית הטעמים של ימי שבע שבתות השנים – פשטא יתיב (כעין פשטא מלעלית) מונח זקף-קטן, תבנית טעמים שעשויה לסמן
כעין משפט מוסגר. אפשר שלר' יהודה המשפט המוסגר מאפשר לנתק הקשר בין שביעית ויובל, לקיים שביעית ולא לקיים יובל.

אבל לחכמים ימי שבע – פשטא יתיב = פשטא מלעלית, כאילו מוטעם פשטא פשטא בתפקיד רגילות וכן שבע – יתיב בתפקיד דווקא כך,
וכך דעת התורה"מ [יד] ... דווקא עם מנה שמיטות ... אז זה תומך לדעת חכמים והיובל אינו נוגה אלא אם כן יש עמו שביעית.

תו"כ פ' הח"ח ... ומנין שיספור לשני יובל שיאמר היום שנה אחת ליובל וכן היום שבע שנים ליובל שהן שמיטה אחת וכן י"ד שנים ליובל שהן
שתי שמיטות וכן כולן ת"ל והני לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה אלמא מונה כולן ולא כל שבע ושבע בפני עצמו.

ר' יוסף בכור שור (ח) וספרת לך – נראה לי: מצוה על בית דין לספור שני היובל ולמימני שני ושבתות, כדרך שאנו מונין יומי
ושבועי לעומר (ראה מנחות סו, א); דמניינא לא אתא לאשמועינן (לא בא ללמדנו כפל).

רלב"ג (ח) וספרת לך שבע שבתות שנים – רוצה לומר: שבע שמיטות. וזאת הספירה תהיה בשנה השביעית, שימנו אז שבת אחת,
וכן עד שיהיו שבע. ורצתה התורה שימנו עם זה השנים שנה אחר שנה מאלו שבע שמיטות, עד שיהיה מספר השנים ארבעים ותשע
שנה. והנה עניין זה המספר שנה לעניין מספר הימים והשבועות ממחרת הפסח עד חג השבועות (ראה וי' כג, טו-טז), אלא שבכאן
עניין נוסף, שהשביעית בשנים היא שנת שבתון, ואין העניין כן בשבועות הנמנות אחר הפסח.

השנים – זקף-קטן, ללמד על שתי ספירות בבת אחת, עומד, כנראה, ראש בית דין הגדול בראש השנה של שנה שביעית מברך על
הספירה ומכריז כדוגמת הנוסח של התורה"מ [לד] ... (טט – ספירה א) כמו "היום שנה שלישיה לשמיטה הרביעית (טט – ספירה ב) שהוא
שנת הכ"ד ליובל".

ויקרא בהר כהח:

ס וספרת לך שבע שבתות שנים שבע פעמים והני לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה:

רש"י (ח) שבתות שנים – שמיטות שנים. יכול יעשה שבע שנים רצופות שמיטה ויעשה יובל אחריהם? תלמוד לומר: שבע שנים שבע
פעמים, הוי אומר: כל שמיטה ושמיטה בזמנה (ראה תו"כ בהר פרשתא א, א). והני לך ימי שבע וגו' – מגיד לך, שאף על פי שלא
עשית שמיטות, עשה יובל לסוף ארבעים ותשע שנה (ראה תו"כ פרשתא ב). ופשוטו של מקרא: יעלה לך חשבון שנות השמיטות
למספר ארבעים ותשע.

טט – והני לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה פ' רש"י ש-פשוטו של מקרא: יעלה לך חשבון שנות השמיטות
למספר ארבעים ותשע. משמע שמה שפ' קודם והני לך ימי שבע וגו' – מגיד לך, שאף על פי שלא עשית שמיטות, עשה יובל
לסוף ארבעים ותשע שנה (ראה תו"כ בהר פרשתא ב). הוא כדעת ר' יהודה בתו"כ שיובל נוגה גם אם אינו עמו שמיטין, ולא כדעת

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
הפניתי השערות: אחת, סלוק – סוף פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פסוק – מוציא מפשט; מרכא – סאך, רבוי; דוגא – מצרף; תבד – מחלק, ממעט, לא ממש; ספאק – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא ספאק – יתור לרבות, מכל מקום; דוגא תבד ספאק – קבוצה עם הלכה שוה לפיטח; מרכא תבד ספאק – קבוצה עם הלכה לא שוה לפיטח; תבד מרכא ספאק – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנוטעם, ב"כ מצב אחד נדרש; פסוק י – סודו שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זוקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גזול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קרא – סדר קריאת; אולא – גרש – גרש"ב – יוצא מהענין; קרא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראט – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה – תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

חכמים שיובל נוהג רק אם יש עמו שמיטין.

אבל מפ'רש"י בפר' בחקתי משמע, שבבית ראשון שספרו יובלות כדי לקדש שמיטין, וע"פ רמב"ם ונושאי כליו בבית שני ספרו יובלות כדי לקדש שמיטין ומחלוקת האם מדאורייתא או מדרבנן.

(וי'בחקתי נו, לד) אִזְ תִּרְצֶה הַשְּׁמִיטָה אֶת-הָאָרֶץ אֶת-שְׁבֻתֶיהָ פֶּלַי יָמֵי הַשְּׁמִיטָה וְאַתָּם בְּאָרֶץ אֲבוֹתֵיכֶם אִזְ תִּשְׁבֹּת הָאָרֶץ וְהִרְצַת אֶת-שְׁבֻתֶיהָ:

[לה] כַּל-יָמֵי הַשְּׁמִיטָה תִּשְׁבֹּת אֶת-אֶשֶׁר לֹא-שְׁבֻתָהּ בְּשְׁבֻתֵיכֶם עֲלֶיהָ:

(דק"י ב לו, כא) לְמַלְאוֹת דְּבַר-ה' פָּנִי יִרְמְאוּ עַד-רִצְתָהּ הָאָרֶץ אֶת-שְׁבֻתֶיהָ פֶּלַי יָמֵי הַשְּׁמִיטָה שְׁכָתָה לְמַלְאוֹת שְׁבָעִים שָׁנָה: ס

פ' רש"י אֶת אֶשֶׁר לֹא-שְׁבֻתָהּ – שבעים שנה של גלות בכל הן היו כנגד שבעים שנות השמטה ויובל שהיו בשנים שהכעיסו ישראל בארצם לפני המקום ארבע מאות ושלשים שנה. שלש מאות ותשעים היו שני עונם משנכנסו לארץ עד שגלו עשרת השבטים, ובני יהודה הכעיסו לפניו ארבעים שנה משגלו עשרת השבטים עד חרבות ירושלים, הוא שנאמר ביחזקאל "ואתה שכב על צדך השמאלי" וגו' "וכלית את אלה ושכתב על צדך הימני שנית ונשאת את עון בית יהודה ארבעים יום" (ד, ד-ו). ונבואה זו נאמרה ליחזקאל בשנה החמישית לגלות המלך יהויכין; ועוד עשו שש שנים עד גלות צדקיהו, הרי ארבעים ושש. ואם תאמר 'שנות מנשה חמשים וחמש היו' (ראה מ"ב כא, א) - מנשה עשה תשובה שלשים ושלש שנה, וכל שנות רשעו עשרים ושתיים שנה, דכתיב "ויעש אשרה כאשר עשה אחאב" (שם, ג), ואחאב מלך עשרים ושתיים שנה, כמו שאמרו באגדת 'חלק' (סנה' קג, א), ושל אמון שתיים (ראה מ"ב לג, כא), ואחת עשרה ליהויקים, וכנגדן לצדקיהו. צא וחשוב לארבע מאות ושלשים ושש שנה שמיטין ויובלות שבהם, והם שש עשרה למאה, ארבע עשרה שמיטין ושני יובלות, הרי לארבע מאות שנה - ששים וארבע, לשלשים ושש שנה - חמש שמיטות, הרי שבעים חסר אחת; זו היתירה שנכנסו בשמטה המשלמת לשבעים, ועליהם נגזר שבעים שנה שלמים. וכן הוא אומר בדברי הימים **(דק"י ב לו, כא) עַד-רִצְתָהּ הָאָרֶץ אֶת-שְׁבֻתֶיהָ ... לְמַלְאוֹת שְׁבָעִים שָׁנָה:**

מהכניסה לארץ ישראל ועד חורבן בית ראשון עברו 850 שנה (שהם כמו י"ז יובלות). החלו לספור שמיטין ויובלות מהשנה ה-15 מהכניסה לארץ אחרי כיבוש וחלוקה. מפ' רש"י לפסוק (כו, לה) ומהרמב"ם (הל' שו"י פ"ה, ה"ג) ומאצ"ל תלמודית כב, יובל, טור קכב ע"פ ברייתו ערכין יב,ב משמע שמנו 836 שנה ברצף עד לחורבן בית א. ואף שאחרי גלות עשרת השבטים לא הייתה חובת יובל, לפחות 71 שנה, עד לחזרת כל או רוב עשרת השבטים ע"י ירמיהו, בכל זאת מנו כדי לקדש שמיטות כסדרן אף שאין כל יושבי הארץ עליה. מתוך אותן 836 שנה, 390 שנה (בדילוגין) היו בעון עד גלות ישראל, ועוד 46 שנה (בדילוגין) של עון יהודה עד החרבן (22 ראשונות של מלכות מנשה, ועוד 2 של אמון, ודגל על מלכות יאשיהו, וצירף 23 שנה של מלכות יהויקים, יהויכין וצדקיהו) סה"כ 436 שנה של עון ואי קיום שמיטין ויובלות, נותרו 414 שנה זכות. זה בערך חצי זכות חצי עון, ולכן הסכימו שדוקא שנת שמיטה או יובל נשמרה שוה לסכוי שלא נשמרה. אז במקום לבדוק ברצף היסטורי האם שמיטה ויובל נשמרו, רש"י חישב כאילו יש רצף של עון, והתקבל כי ב-400 שנה יש 64 שמיטין ויובלות, ועוד חמש שמיטין מ-36 שנה בדילוגין של עון יהודה בסה"כ 69 שמיטין ויובלות שלא נשמרו, ושמיטה אחת על חשבון השנה היתירה שנכנסו בשמטה המשלמת לשבעים, ועליהם נגזר שבעים שנה שלמים.

רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק י הלכה ג (בסוגריים הפניות לפי' **דרך אמונה** – הרב חיים קנייבסקי הי"ו)

(יד) * שבעה עשר יובלים (טו) מנו ישראל משנכנסו לארץ ועד שיצאו (טז – ע"פ כ"מ רוב יובל י"ז ולא כולו), ושנה שיצאו בה שחרב הבית בראשונה (טז) מוצאי שביעית היתה ושת שש ושלשים ביובל היתה, שארבע מאות שנה ועשר שנים עמד בית ראשון, כיון שחרב הבית (יז) בטל מנין זה, משבטלה נשארה הארץ חרבה שבעים שנה ונבנה בית שני, וארבע מאות ועשרים שנה עמד, (יח) ובשנה השביעית מבניינו עלה עזרא (יט) והיא הביאה השנייה, ומשנה זו התחילו למנות מנין אחר, ועשו שנת י"ג לבנין בית שני שמיטה, ומנו שבע שמיטות (כ) וקדשו שנת החמשים, (כא) אעפ"י שלא היתה שם יובל בבית שני (כב) מונין היו אותו כדי לקדש שמיטות /השגת הראב"ד/ שבעה עשר יובלין מנו ישראל. א"א זהו לדעת ר' יהודה דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן דאילו לרבנן בצרי להו שבע שוכבו ושבע שחלקו אלא שיעור יובלות קאמר ומאי דאמר שנת שש ושלשים היתה זהו לדעת רבנן דאילו רבי יהודה שנת שלש היתה ביובל. **דרך אמונה הלכות שמיטה ויובל פרק י הלכה ג ס"ק (יז)**

(יז) בטל מנין זה. ולא מנו באותן שנים לא שמיטין ולא יובלות (יח) דשמיטה בזה"ז דרבנן ועדיין לא גזרו ע"ז לנהוג שמיטין בלא יובל:

(כ) וקדשו שנת החמשים. לא לענין לנהוג דיני יובל אלא לענין להורידה מהמנין כדמסיים רבנו: (כא) אף על פי שלא היתה שם יובל בבית שני. (כ) שלא גזרו על היובל שהיא גזרה שאין רוב הצבור יכול לעמוד בה לאסור בעבודה ב' שנים רצופות וע"ל פ"ט ה"ב שהבאנו שיש חולקים: (כב) מונין היו אותו כדי לקדש שמיטות. שעל שמיטה גזרו בבית שני מדרבנן כדלקמן ה"ט ולפי ששנת היובל אין עולה ממנין השמיטות כדלקמן ה"ז וכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון והיו צריכין למנות היובלות כדי לידע חשבון השמיטות ולהוריד שנת היובל מן המנין (כא – כספ משנה) וכן אחר חורבן בית שני מנו יובלות לקדש שמיטין:

(כא) **כספ משנה הלכות שמיטה ויובל פרק י ...** כיון שחרב הבית וכו' ובשנה השביעית מבנינו עלה עזרא וכו' ומשנה זו התחילו למנות. בפרק ב' דערכין (דף י"ב י"ג) וכרב אשי. ומ"ש אף על פי שלא היתה שם יובל בבית שני מונין היו אותו כדי לקדש שמיטות. בפרק בתרא דערכין (דף ל"ב ל"ג) ופי' רש"י ודאי יובל לא היה נוהג שיהיו עבדים נפטרים משום יובל ולא שדות של מוכר חוזרות אבל שמיטין היו נוהגים לשמט כספים ולשמט מוצע וקציר דהא צריכים למנות שנת יובל כדי שיבואו השמיטין במקומם שלסוף שבע השמיטות היו מניחים שנת החמשים שלא היו מונים אותה לשמטה הבאה מפני שהיא ראויה להיות שנת יובל ושנה שלאחריה מתחיל המנין דאם לא היו מונים יובלות היו מונים אותה שנה לחשבון השמיטין והיו השמיטין שלא במקומן:

דרך אמונה הלכות שמיטה ויובל פרק ט הלכה ב ס"ק (ט) אלא בזמן שהיובל נוהג. דהיינו בזמן שכל יושביה עליה כדלקמן פ"י ה"ח (יט) ולפ"ז גם בזמן בית שני לא נהג אלא מדרבנן (כ) וי"א דבבית שני נהג מה"ת: **דרך אמונה - ציון ההלכה הלכות שמיטה ויובל פרק ט הלכה ב ס"ק (יט, ב)**

(יט) מנ"ח מצוה פ"ד סק"ב ומצוה ש"ל סק"ג וכו' שכן נראה מהחינוך: (כ) דעת ר"ת בתוס' גיטין ל"א א':

רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק י הלכה ה

* אבל כל הגאונים אמרו שמסורת היא בידיהם איש מפי איש שלא מנו באותן השבעים שנה שבין חרבן בית ראשון ובנין בית שני (לא) אלא שמיטות בלבד בלא יובל, וכן משחרב באחרונה (לב) לא מנו שנת החמשים אלא שבע שבע בלבד (לג) מתחלת שנת החרבן (לד) וכן עולה בגמרא ע"ז חשבון זה שהוא קבלה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות הששירות: אחת: סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מרכא = מאריך; רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות; רבוי משמעות; מרכא טפאא – יתור
לרבות; מכל מקום; דוגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג; בד"כ מצב
אחד נדרש; פסק – סיום החלק, החלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה:
(קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג מידות דר"י ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער; מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער; מתיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.5 ויקרא בהר כהא, (התשע"ה)

ויקרא בהר כהא, ח:ח, וספרת לך שבע שבתות שנים שבע פעמים והיו לך ימל שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה:

ויקרא בהר כה, ט: וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי כַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכַּפָּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר כָּל־אֲרָצְכֶם:

ויקרא בהר כה, י: וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרַאתֶם דְּרוֹר בְּאָרְצְךָ לְכָל־יִשְׂרָאֵל

יִבְלֵהוּ הוּא תַּהְיֶה לָכֶם וּשְׁבַתְּכֶם אִישׁ אֶל־אֶחָיו וְאִישׁ אֶל־מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּשְׁבוּ:

ויקרא בהר כה, יא: יִבְלֵהוּ הוּא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תַּהְיֶה לָכֶם לֹא תִזְרְעוּ וְלֹא תִקְצְרוּ אֶת־סִפְיֹתֶיהָ וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת־גְּזֵרֶיהָ:

בבלי ראש השנה ח,ב וליובלות. יובלות באחד בתשרי הוא? יובלות בעשרה בתשרי הוא! דכתיב (וי' בהר כה, ט) **בְּיוֹם הַכַּפָּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר!** – הא מני – רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא היא. דתניא: (וי' בהר כה, י) **וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה**, מה תלמוד לומר? לפי שנאמר (וי' בהר כה, ט) **בְּיוֹם הַכַּפָּרִים**, יכול לא תהא מתקדשת אלא מיום הכפורים ואילך – תלמוד לומר (וי' בהר כה, י) **וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה** (כמוגה בעוז והדר), מלמד שמתקדשת והולכת מתחילתה. מכאן אמר רבי ישמעאל בנו של רבי

יוחנן בן ברוקא: מראש השנה עד יום הכפורים לא היו עבדים נפטרין לבתיהן ולא משתעבדין לאדוניהם, אלא אוכלין ושותין ושמיחין ועטרותיהן בראשיהן. כיון שהגיע יום הכפורים – תקעו בית דין בשופר, נפטרו עבדים לבתיהן, ושדות חוזרות לבעליהן. ורבנן: שנים אתה מקדש, ואי אתה מקדש חדשים (עיי' לקמן בבלי ר"ה כד, א). תניא אידך: (וי' בהר כה, יא) **יִבְלֵהוּ הוּא**, מה תלמוד לומר? לפי שנאמר (וי' בהר כה, י) **וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה**, יכול כשם שמתקדשת והולכת מתחילתה כך מתקדשת והולכת בסופה (דהיינו שהקדושה

תמשיך עד יו"ה"כ בשנה ה-51, שהרי בתחילת היובל השנה הלכה והתקדשה בין ר"ה ועד יו"ה"כ ועד בכלל), ואל תתמה, שהרי מוסיפין מחול על קדש (כגון בשבת מוסיפין בכניסה וביציאה) – תלמוד לומר (וי' בהר כה, יא) **יִבְלֵהוּ הוּא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים** – שנת החמשים אתה מקדש, ואי אתה מקדש שנת החמשים ואחת.

(ט, א) ורבנן: שנת חמשים אתה מונה, ואי אתה מונה שנת חמשים ואחת. לאפוקי מדרבי יהודה, דאמר: שנת חמשים עולה לכאן ולכאן. קא משמע לן דלא.

וְקִדְשְׁתֶּם – רביע. ללמד ארבעה דברים: (א) **בבלי ר"ה ח, ב** רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא ... מלמד שמתקדשת והולכת מתחילתה. (ב) ע"פ פ' רש"י (עבדים) לא משתעבדין – דכתיב (וי' בהר כה, י) **וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים**

הרמב"ם הבא קשור להסבר על **וְקִדְשְׁתֶּם** – רביע, סעיפים (א) ו-(ד) **רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"ג, ה"ג** (בסוגריים הפניות לפי' דרך אמונה – הרב חיים קנייבסקי הי"ו) ... (כא) אעפ"י שלא היתה שם יובל בבית שני (כב) מונין היו אותו כדי לקדש שמיטות .

(ג) קידוש שנת היובל ע"י בית דין. המשנה למדה על קידוש החודש ופליגי האם מקדשים החודש כשהלכה נראית או כשלא נראית. ועל כך אומר (בבלי ר"ה כד, א) רבי אלעזר [ברבי שמעון] אומר (על ר"ח): בין כך ובין כך אין מקדשין אותו (מכריזים ר"ח ולא כדעת ת"ק שאומרים מקודש), שנאמר (וי' בהר כה, י) **וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים** – שנים אתה מקדש (כפ' רש"י עה"ת י) **וְקִדְשְׁתֶּם** – בכניסתה מקדשין אותה בבית דין ואומרים: מקודשת השנה (ראה ר"ה ח, ב), (ראש בית דין אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש, דומה ללשון ת"ק במשנה הנ"ל שהייתה על ר"ח), ואי אתה מקדש חדשים. (דעת ראב"ש שלא מקדשין החודש – נדחית, אבל מוסכם שמקדשים שנת היובל).

(ד) (וי' בהר כה, י) **וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים** בא לגלות מה יש לדרוש ב-(וי' בהר כה, יא) **יִבְלֵהוּ הוּא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים** – שנת החמשים אתה מקדש, ואי אתה מקדש שנת החמשים ואחת. (ט, א) ורבנן: שנת חמשים אתה מונה, ואי אתה מונה שנת חמשים ואחת. לאפוקי מדרבי יהודה, דאמר: שנת חמשים עולה לכאן ולכאן. קא משמע לן דלא.

(לא מוסיף ביציאה קדושה לתוך שנה 51, מקדש שנת יובל לספירה עד כאן ובמקביל לא מקדש שנה ראשונה לחמישים השנה הבאות, אלא רק שנת יובל) ל- **תורה תמימה כה, (י) הייתה ג' ב-בבלי ר"ה ח, ב** **וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים** ללא המלה **שָׁנָה** והוא אומר נראה לפרש דכונת הגמ' לדייק מיתור מלת **שָׁנָה**, דדי היה לכתוב **וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים** ותו לא, ול"ל עוד למכתב **שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה**, ולפי"ז צריך להגיה בגמרא מה ת"ל (וי' בהר כה, י) **וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה**: (כך מוגה בהוצאת עוז והדר)

(טט: (וי' בהר כה, י) **שָׁנָה** – זקא-קטן כשני לימודים (א) לומר היום שנת החמשים ליובל (ב) אפשר כי תבנית הטעמים של **שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים** מהפך פשטא מעבירה ללימוד בדרך השלילה שלא תוסיף ותאמר היום אחת ליובל הבא, שבשיטת ר' יהודה השנה החמשים היא גם שנה א ליובל הבא).

אפשר כי **וְקִדְשְׁתֶּם** – רביע, ע"י תקיעת שופר והכרזת בית הדין על קידוש שנת היובל באה לארבעה ענינים: שילוח עבדים, שמיטת קרקע מעבודת אדמה, חזרת שדות אחוזה ממכר, שדות שהוקדשו ולא נגאלו עוברים מהקדש לכהנים, ויש מחלוקת האם לכהני משמר ראש השנה או כהני משמר יום הכפורים, ועוד מחלוקת אם היום חל בשבת האם למשמר היוצא או למשמר הנכנס.

תורה תמימה (וי' בהר כה, י) בְּאָרְצְךָ – הוא הדין דאפילו בחוץ לארץ, והא דכתיב בארץ, לומר לך, בזמן שנוהג דרוו בארץ נוהג בחו"ל, ובזמן שאינו נוהג דרוו בארץ אינו נוהג בחו"ל^(א) [שם שם]: **לְכָל־יִשְׂרָאֵל** – משגלה שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט המנשה^(ב) בטלו יובלות, שנאמר **וּקְרַאתֶם דְּרוֹר בְּאָרְצְךָ לְכָל־יִשְׂרָאֵל**, בזמן שכל יושביה עליה, יכול היו עליה והן מעורבין שבט בנימין ביהודה ושבט יהודה בבנימין יחא יובל נוהג, ת"ל **לְכָל־יִשְׂרָאֵל**, בזמן שיושביה כתקונן ולא בזמן שהן מעורבין^(ג) [ערכין ל"ב ב']:

(כה, י) **וּקְרַאתֶם דְּרוֹר בְּאָרְצְךָ** – מרכא תביר טפאא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא שנת יובל ושונים בהלכותיהם, בארץ תוקעים בשופר ומשחררים עבדים ושומטים אדמה וחובות, ואילו בחוץ-לארץ רק משחררים עבדים ושומטים חובות.

לְכָל־יִשְׂרָאֵל – מקף כרב-מצב, (א) כל בני ישראל יושבין בארץ-ישראל מעורבים שלא בנחלותיהם מימי יהושע; (ב) כל בני ישראל יושבין בארץ-ישראל בנחלותיהם כתקונן מימי יהושע. אתנה מגביל שיוכל על כל פרטיו נוהג רק במצב (ב); וצ"ע כי ב-בבלי כתובות פ'. נלמד שבעל אשה יורשה אינה חוזרת ביובל, לכן אפשר שירושת אשה נקראת נחלה. והנאמר ב-**אנצ' תלמודית כב, יובל, טור קכב** ע"פ ברייתא ערכין יב, ב משמע מנו יובל כדי לקדש שמיטת כסדרן אף שאין כל יושבי הארץ עליה, זה רק מרבנן בלי לקיים פסק הרמב"ם (להלן) שלשה דברים מעכבין ביובל.

תורה תמימה יִבְלֵהוּ הוּא – תניא, תקיעת שופר ושילוח עבדים ושמיטת קרקעות כולן מעכבין ביובל, דאמר קרא **יִבְלֵהוּ הוּא**, וקסברי חכמים מקרא נדרש לפניו ולפניו ולפניו ולאחריו^(א) [בבלי ר"ה ט' ב']:

הדגמת מקרא נדרש לפניו ולפניו ולפניו ולאחריו נמצא ב-**ירושלמי ר"ה פ"ג, ה"ה**, הדין בתנאי ההכרחי לקיום יובל.

ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ה (כה, י) יִבְלֵהוּ הוּא אף על פי שלא השמיטו אף על פי שלא תקעו בשופר או יכול אף על פי שלא שילחו עבדים תלמוד לומר **הוּא** דברי רבי יודה רבי יוסה אומר **יִבְלֵהוּ** אף על פי שלא השמיטו אף על פי שלא שילחו עבדים או יכול אף על פי שלא

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות השערות: אחת, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרכא = מאריך, רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות, רבוי ממשותף; מרכא ספקא – יתור לרבות, מכל מקום; דוגא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה שוה לפיטת; מרכא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפיטת; תביר מרכא ספקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושעם, ב"כ מצב אחד נדרש; פסוק 1 – סדור שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא – גרש"ט – ויצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "מדות דר" ישמעאל; תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

תקעו בשופר תלמוד לומר **הוא** אמר רבי יוסה מאחר שהכתוב תולה אותה לעניין תקיעת שופר וכתוב אחר תולה אותה לענין שילוח עבדים מפני מה אני אומר **יובל** שלא בשילוח עבדים שאיפשר ליובל בלא שילוח עבדי אבל אי אפשר ליובל שלא בתקיעת שופר ע"פ **אור שמחה** מלת (**כה**) **יובל** מרבה לומר שאף ע"פ שלא נתקיימו כל מצוותיה של שנת היובל מכל מקום שם תורת יובל עליה לאסור עבודה בקרקע, מלת (**כה**) **הוא** ממעטת שאם לא נתקיימו כל מצוותיה של שנת היובל, אין חל עליה שם שנת יובל **לכל-ישביה**

נחלקו רבי יהודה ורבי יוסי מה ריבתה לנו התורה ומה מיעטה.
 רבי יהודה אומר כי מלת (**כה**) **יובל** מרבה לא לעכב לקיים שנת יובל אף אם לא השמיטו ואם לא תקעו בשופר, ומלת (**כה**) **הוא** ממעטת – מעכבת לקיים שנת יובל בלי שילוח עבדים
 רבי יוסי אומר כי מלת (**כה**) **יובל** מרבה לא לעכב לקיים שנת יובל אף אם לא השמיטו ואם לא שילחו עבדים, ומלת (**כה**) **הוא** ממעטת – מעכבת לקיים שנת יובל בלי תקיעת שופר

(**כה**) **לכל-ישביה יובל הוא תהנה לכם** – אתנה מרכא פשטא מונח זקא-קטן ותוכנו תיאור, והמשכו הלכה **ושבתם איש אל-אחזתו ואיש אל-משפחתו תשביו**: זאת תבנית טעמים המלמדת אלפני לפניה, אפשר גם אלפניה ולאחריה. רבי יהודה ורבי יוסי דורשים אלפניה, אבל חולקים לאיזה כתוב אלפניה. רבי יהודה דורש מהסיפא של (**כה**) **יובל הוא תהנה לכם ושבתם איש אל-אחזתו ואיש אל-משפחתו תשביו**: אלפניה אל הרישא של הפסוק (**כה**) **וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרוך בארץ לכל-ישביה ללמד כי בשחרור העבדים תלוי קדוש השנה להיות יובל והשיבה איש אל אחותו.**
 רבי יוסי דורש מהסיפא של (**כה**) **יובל הוא תהנה לכם ושבתם איש אל-אחזתו ואיש אל-משפחתו תשביו**: אלפני לפניה אל (**ט**) **והעברת שופר תרועה בחדש השבעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל-ארצכם**: ללמד כי בתקיעת השופר בבית דין תלוי קדוש השנה להיות יובל וכל המסתעף מכך.

ב-**ירושלמי ראש השנה פ"ג,ה"ה** (מוסבר ההבדל בין שני תנאים) ד"א תקיעת שופר תלויה בב"ד ושילוח עבדי תלוי בכל אדם ואתיא כהיא דא"ר שמואל בר רב יצחק (**שמ' וארא נ"ג**) **וידבר ה' אל-משה ואל-אהרן ויצום אל-בני ישראל על מה ציום על פרשי שילוח עבדי** ואתיא כהיא דא"ר הילא לא נענשו ישראל אלא על פרשת שילוח עבדים הדא הוא דכתיב (**ד' לד'**) **מקץ שבע שנים תשלוך איש את-אחיו תעבירו אשר-ומקבר לה ועבדך יש שנים ושלוךתו חפשי מעמד ולא-שמעו אבותיכם אלי ולא השו את-אנכם**: אבותיכם שבמצרים שעבדו בני ישראל ובשלוהם הותנתה יציאת מצרים.

פסק **רמב"ם הל' שמיט' ויובל פ"ה,ה"ג** שלשה דברים מעכבין ביובל, תקיעה ושילוח עבדים והחזרת שדות לבעליהן, וזו היא שמיטת קרקע. **יובל הוא תהנה לכם** – (אתנה) מרכא פשטא מונח זקא-קטן, והוא תאור ואחריו הלכה **ושבתם איש אל-אחזתו ואיש אל-משפחתו תשביו**: תבנית טעמים אפשרית ללימוד אלפני לפניו ולאחריו.

במידות הרשומות אחר הברייתא אחר הברייתא דל"ב מידות שהתורה והאגדה נדרשים בהן דרבי אלעזר ברבי יוסי הגלילי מידה ל"ג לימוד אלפני ויש חולקים על לימוד אלפני לפניו. מהלימוד - **בבלי ראש השנה ט,ב**, ומתבנית הטעמים אתנה מרכא פשטא מונח זקא-קטן יש תמיכה למידת לימוד לפניו, ולפני לפניו ואחריו.
 אחד ממופעי מידת הלימוד אלפני ולאחריו היא בתבנית קיסר (סלוק או אתנה) [פשטא] [מונח] זקא-קטן וכולו תיאור ואחריו הלכה או שניהם הלכות או פעולות. אפשר שהופעת טעם מרכא אחרי טעם הקיסר (סלוק או אתנה) בראש חצי פסוק ולפני טעם זקא-קטן מארכיב מידת לימוד אלפני ולאחריו למידת אלפני ואלפני לפניו ולאחריו. גבולות מקום אלפני וגבולות מקום אלפני לפניו נקבעים לפי הדיון בכתובים. סיפא של (**כה**) **יובל הוא תהנה לכם** בדרישה

אלפני לפניו ידרוש תקיעת שופר (**כה**) **והעברת שופר תרועה בחדש השבעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל-ארצכם**: לפניו ושילוח עבדים רישא של (**כה**) **וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרוך בארץ לכל-ישביה**
לאחריו ידרוש חזרת שדות לבעליהן (שמיטת קרקעות) (**כה**) **ושבתם איש אל-אחזתו ואיש אל-משפחתו תשביו**: שלושה אלו מעכבים קיום שנת יובל כתנאי בר"ה ט,ב וכרמב"ם הל' שו"י פ"ה,ה"ג ואילו השמיטה (**כה**) **יובל הוא ... לא תרעו ולא תקצרו את-ספיטתה ולא תבצרו את-נזריה**: היא ממצוות היובל ולא תנאי לקיום היובל (רמב"ם הל' שו"י פ"ה,ה"ט), וביובל אין שמיטת כספים (רמב"ם הל' שו"י פ"ה,ה"ט)

אל-אחזתו – מקף כרב-מצב, (א) אחוזה שנמכרה ללא קביעת מספר שנים חוזרת (ב) אחוזה שנמכרה למספר שנים אינה חוזרת ביובל אלא בתום תקופת המכירה (ג) אחוזה שהוקדשה ולא נגאלה לא חוזרת
ואיש אל-משפחתו – תניא, א"ר אליעזר בן יעקב, כמה הכתוב מדבר, אם במוכר עצמו הרי כבר אמור, ואם במכרוהו ב"ד, הרי כבר אמור, הא אין הכתוב מדבר אלא בנרצע ב' וג' שנים לפני היובל שהיובל מוציא^(ט), מאי משמע, אמר רבא בר שילא, אמר קרא **איש**, איזהו דבר שנוהג באיש ואין נוהג באשה – הוי אומר זו רציעה^(ט) [קדושין ט"ז א']:

תורה תמימה הערה נז) ... והרבותא בזה דהו"א כיון דכבר עבר זמן עבודתו ומעצמו רצה לעבוד להלאה נקנסיה שלא יצא ביובל, קמ"ל (ט) – מכריחים אותו לצאת, והא דכתיב ביה (ר"פ משפטים) ועבדו לעולם משום דהו"א דהא דנרצע יוצא ביובל ולא קודם לכן ה"מ היכא דלא עבד שש אחר הרציעה אבל אם עבד שש אחר רציעתו יצא בשש משום דלא תהא רציעה חמורה מתחלת ממכרו קמ"ל לעולם, ולעולמו של יובל:
ואיש אל-משפחתו – מרכא טפחא כיתור לרבות ליציאה על הנרצע שעבד שש שנים אחרי רציעתו גם מי שעבד פחות משש שנים.

אפשר שכאן יש לרבות גם שילוח עבדים בחוץ לארץ **תורה תמימה (כה**) **יובל הוא** – ואפילו בחוץ לארץ^(ט) [ר"ה ט' ב']:
תורה תמימה הערה סב) קאי אשילוח עבדים, ומדייק זה משום דלשון זה מיותר כלל. וע' בקדושין ל"ח ב' דפרין שילוח עבדים חובת הגוף היא, כלומר, ופשטא שנוהג בחו"ל, ומשני סד"א הואיל דכתיב וקראתם דרוך בארץ (פ"ה) הו"א בארץ אין בחו"ל לא, ת"ל **יובל הוא, מ"מ**, (ט) – מכל מקום, הסבר המתאים גם למרכא טפחא) ומה דכתיב בארץ אתיא לדרשה כמש"כ לעיל פ"ה:

אל-משפחתו – מקף כרב-מצב של רצון עבד נרצע בהגיע שנת היובל, (א) רוצה לצאת (ב) אינו רוצה לצאת, מכריחים אותו לצאת מאדונו, וגם משפחתו הכנענית אם יש לו.
תשביו – לרבות את האשה שנמכרה שיוצאת ביובל^(ט) [תו"כ]:
תשביו – סלוק, מגביל (א) לא כולם שבים לאחוזתם כי אפשר שעברה לכהנים או לא נגמר זמן מכירתה לשנים. (ב) אם בעלים לא משחררים עבדים הם עבדינים אבל שנת היובל מתקיימת.
תהנה לכם ושבתם איש אל-אחזתו – זקא-קטן רביע זקא-קטן, עצמת השפעת השיבה איש לאחוזתו על החברה והכלכלה בין היובלות.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
 המצוות הששירות: אהבה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – יתור
 לרבוב, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרישה; תביר מרכא טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרשיה; מקף – רב-מצב של המושג, ב"כ מצב
 אחד נדרש; פסוק – סוּר שחלק, השלש והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהוצ' פסוק – הקש; השלישית:
 (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
 שער, מתיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.6 ויקרא בהר כהא (התשע"ו)

ויקרא בהר כהו, זיב:

[ו] וְהִיָּתָה שֵׁפֶת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֹכְלָהּ לֶךָ וְלַעֲבָדֶיךָ וְלִאֲמָתֶךָ וְלַשְׂכִּירֶיךָ וְלַתּוֹשְׁבֵיךָ הַגֵּרִים עִמָּךְ:

[ז] וְלַבְּהֵמָתֶיךָ וְלַחֲמֵהָ אֲשֶׁר בְּאַרְצֶיךָ תִּהְיֶה כָל-תְּבוּאָתָהּ לְאָכֹל: ס

[יב] כִּי יוֹבֵל הוּא קָדֵשׁ תִּהְיֶה לְכֶם מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאָתָהּ:

זכריה יא,ח: וְאֶחָדֹת אֶת-שְׁלֹשַׁת הָרָעִים בְּנֵרְחָ אֶחָד וְתִקְצַר נַפְשֵׁי בָהֶם וְגַם-נַפְשָׁם בְּחֻלְהָ בִּי:

תהלים קב,טו: כִּי-רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת-אֲבֹנֶיהָ וְאֶת-עֲפָרָהּ יִחַנְנוּ:

שה"ש ב,יג: הַתְּאֵנָה הַנֹּטָה פְּנִיָּה וְהַנִּפְגָּם | סְמֵרָה נָתַנּוּ הַיַּיִן | קוֹמֵי לְכִי לֶךָ רַעֲיִתִי יָפְתִי וְלִכִּי-לֶךָ: ס

ירושלמי שביעית פ"ד ה"ו (וילנה יא,ב) [מתני' מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית?]

[פני משה] משום דכל זמן שאינן ראויין לאכילה אסור לקוץ ולאכול שהרי הוא מפסידן ורחמנא אמר (וי בהר כה,ג) לְאֹכְלָהּ ולא להפסד [פסחים נב,ב]

הפגים משהוריהו אוכל בהן בפיתו בשדה, בחילו כונס לתוך ביתו וכן כיוצא בו בשאר שני שבוע חייבין במעשרות.

[פני משה] הפגין. פני תאנה כדכתיב (שה"ש ב,יג) הַתְּאֵנָה הַנֹּטָה פְּנִיָּה.

אוכל בהן פתו בשדה. אבל לא יכניסם בתוך ביתו, כדדריש בגמ' דכתיב (וי בהר כה,ג) כָּל-תְּבוּאָתָהּ לְאָכֹל וכתיב (וי בהר כה,יב) מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאָתָהּ. בענין שתי תבואות הכתוב מדבר אַחַת מענין השדה וְאַחַת שמוּתָהּ לוֹ לאכול בבית והיינו כשנתבלו כדקתני בסיפא.

גמרא מהו ביחילו. ר' חייא בר בא אמר חיייתה כמה דתימר (זכריה יא ח) וְגַם-נַפְשָׁם בְּחֻלְהָ בִּי:

כתיב (וי בהר כה,ג) וְלַבְּהֵמָתֶיךָ וְלַחֲמֵהָ אֲשֶׁר בְּאַרְצֶיךָ תִּהְיֶה כָל-תְּבוּאָתָהּ לְאָכֹל: ר' חייא בר בא אמר שתי תבואות אחת מן הבית ואחת מן השדה וכתיב (וי בהר כה,יב) מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאָתָהּ.

[ר"ש סיריליאו] מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית? דפירות האילן אסור (לאכלן) (לתלשן מן האילן) קודם שיגיעו לעונת המעשרות דבעינן דנחית עלייהו שמא דפרי, וטעמא מפרש ב-ת"ו' בהר פ"א דכתיב (וי בהר כה,ג) תִּהְיֶה כָל-תְּבוּאָתָהּ לְאָכֹל מכאן שאינה נאכלת אלא תבואה, מכאן אמרו מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית הפגין משזוריהו וכו' כדתנן במתני'.

ובגמרא דהכא מפרש טעמא אחרנא דכתיב (וי בהר כה,יב) קָדֵשׁ בֵּין הָאֵלֹהִים בֵּין תְּבוּאָתָהּ (בין שנת היובל בין תבואתה) לומר לך דקדושה תְּבוּאָתָהּ וכי היכי דגבי קדשים אין מביאין אתן לבית הפיסול (זבחים עה,ב) הכי נמי אין אוכלין פירות שביעית אלא בענין שיהיה הנייה (אכילה מהנה ולא אכילה מאוסה)

[ביאור הגר"א] ... רבי חייא בר בא אמר שתי תבואות. פי' שתי שיעורים, אַחַת שאוכל פיתו בשדה, וְאַחַת שכונס לתוך ביתו. [ביאור הגר"ח] (הרב חיים קנייבסקי) ... רבי חייא בר בא חזר ואמר (וי בהר כה,יב) מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאָתָהּ והוא קרא יתירה. שתי תבואות הכתוב מדבר. אחת מן הבית ואחת מן השדה. ללמדך שיש תבואה שאתה אוכלה בשדה כגון פגין משהוריהו אבל אין אתה כונסה לבית.

גמרא הקור כעץ לכל דבר אלא שהוא נלקח בכסף מעשר (שני)

[פני משה] כעץ לכל דבר. ואינו מטמא טומאת אוכלין. ... [ר"ש סיריליאו] נקח בכסף מעשר. דפרי מפרי וגידולי קרקע הוא. (בלי הסבר ע"פ תבניות טעמים)

ירושלמי שביעית פ"ד ה"ז (וילנה יב,ב) [ההסברים בסוגרים ע"פ [אור יעקב]]

גמרא ... כתיב (וי בהר כה,יב) כִּי יוֹבֵל הוּא קָדֵשׁ תִּהְיֶה לְכֶם וגו' (מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאָתָהּ): מה תְּבוּאָתָהּ קודש אף היא (הארץ) קודש. (דורש מהמלים מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאָתָהּ: להקיש הַשְּׂדֵה דהיינו ארץ-ישראל עצמה, ל- תְּבוּאָתָהּ, מה תבואת ארץ-ישראל קודש, שנוהגת בה קדושת שביעית ושאר מצוות התלויות בארץ, אף ארץ-ישראל עצמה קדושה (וי בהר כה,יב) הוּא ויש לחבבה מפאת קדושתה ומביא עובדות מהאמוראים שהיו מחבבים את הארץ וגו')

(טט – א) קדושת תבואת שביעית נלמדת בהיקש מקדושת תבואת יובל מכאן. לכן כאן מתאים לומר מה תבואת שנת היובל קודש כך גם ארץ-ישראל עצמה קדושה ויש לחבבה מפאת קדושתה.

(טט – ב) קדושת תבואת יובל נלמדת ע"פ לימוד שמביא [תורה שלמה מביא דרשת ירושלמי שביעית פ"ד ה"ז] הדורש הקרא באופן הבא [יב] כִּי יוֹבֵל הוּא קָדֵשׁ תִּהְיֶה לְכֶם ... תְּבוּאָתָהּ: הדרש הזה כאילו מנצל את תבנית הטעמים של מִן-הַשְּׂדֵה - קדמא זקף-קטן במלים מחוברות במקף, בתפקיד כעין מוקדם והוא מאוחר בענין לומר שלצורך הדרש קרב את המאוחר תְּבוּאָתָהּ: אל המוקדם, ראשית [יב] כִּי יוֹבֵל הוּא קָדֵשׁ תִּהְיֶה לְכֶם. והתוצאה [יב] כִּי יוֹבֵל הוּא קָדֵשׁ תִּהְיֶה לְכֶם תְּבוּאָתָהּ:

(טט – ג) מִן-הַשְּׂדֵה - קדמא זקף-קטן במלים מחוברות במקף כעין מידה מוקדם והוא מאוחר בענין. דרוש מהמאוחר בכתוב אֶת-

תְּבוּאָתָהּ שהוא קודש אל המוקדם בכתוב מִן-הַשְּׂדֵה - היא ארץ-ישראל שגם היא קודש

(טט – ד) תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאָתָהּ: - טפחא סלוק, טפחא ללא מרכא לפניה, בתפקיד רבוי לא מוגבל. סלוק – מגביל. ביחד מרבה החביבות של ארץ-ישראל ומגביל חביבות זאת רק אליה, למעט הארצות האחרות ממעלת החביבות של ארץ-ישראל.

על כך מסיימת הגמרא (תהלים קב טו) כִּי-רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת-אֲבֹנֶיהָ וְאֶת-עֲפָרָהּ יִחַנְנוּ:

ויקרא בהר כה,יב: [יב] כִּי יוֹבֵל הוּא קָדֵשׁ תִּהְיֶה לְכֶם מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאָתָהּ:

כִּי – יתיב אותיות "בית" בשש שנים לחייב בתרו"מ המובא לבית, ואילו בשנת יובל ושמטיה הפקר, אינו מובא לבית

מִן-הַשְּׂדֵה – גי' כתר - קדמא זקף-קטן במלים מחוברות במקף, כעין מוקדם והוא מאוחר בענין

מִן-הַשְּׂדֵה – גי' מנגס זקף-קטן, מִן-הַשְּׂדֵה – גי' שו"ת בר-אילן מקף, קדמא זקף-קטן במלה אחת

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
 המצוות הששירות: אחת: סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מרדך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנו משמעות, רבוי ממש; מרכא טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

ויקרא בהר כה,ז,ג: [ו] וְלִבְהַמְתִּיךָ וְלִתְהִיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶיךָ תִּהְיֶה כָּל-תְּבוּאָתָהּ לְאֶכְלֵ: ס

וְלִבְהַמְתִּיךָ – קדמא זקא-קטן במלה אחת – מידה מוקדם שהוא מאוחר בענין,
[יב] כִּי יִבְלֵ הָיָה קִדְשׁ תִּהְיֶה לְכֶם מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאָתָהּ:
מִן-הַשְּׂדֵה קדמא זקא-קטן במלים מחוברות במקף – מידה מוקדם שהוא מאוחר בענין, קודם יכלה מן השדה לבהמתך ולחיה, בשביעית וביובל ואז תבער מביתך. ראה עיון מפורט במקומו.

ספרא – תורת כהנים

(ה) מיכן אמרו הכובש שלשה כבשים בחבית אחד רבי אליעזר אומר כיון שכלה מין אחד **מִן-הַשְּׂדֵה** יבער כל החבית, ר' יהושע אומר אוכל והולך עד שיכלה האחרון שבה, רבן גמליאל אומר מין שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית והלכה כדבריו, **ר' שמעון אומר כל הירק אחד לביעור**,

הדיון המובא בתוספות והמבוסס גם בתורת כהנים אפשר להבינו על-פי המידה ל"א מוקדם שהוא מאוחר בענין כמשולב בדברי הספרא דלהלן:
 . (ה) מיכן אמרו הכובש שלשה כבשים בחבית אחד רבי אליעזר אומר כיון שכלה מין אחד **מִן-הַשְּׂדֵה** יבער כל החבית, טט – רבי אליעזר הולך לפי המוקדם בענין **מִן-הַשְּׂדֵה** יבער המינים המאוחרים שעדיין אפשר להביאם **מִן-הַשְּׂדֵה** כי קלטו טעם המין האיסור, היינו טעם האיסור ר' יהושע אומר אוכל והולך עד שיכלה האחרון שבה, טט - רבי יהושע הולך לפי המאוחר בענין **מִן-הַשְּׂדֵה** ולכן אין לבער שאר המינים עד שיכלה המאוחר בשדה. רבי יהושע לא חושש לטעם האיסור. רבן גמליאל אומר מין שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית והלכה כדבריו, רבן גמליאל הולך על הסדר בענין **מִן-הַשְּׂדֵה** ולכן יש לבער כל מין כאשר כלה בשדה

ויקרא בהר כה,ג: בשנת היובל הזאת תִּשְׁבוּ אִישׁ אֶל-אֶחָזְתּוֹ:

רש"י ויקרא כה,ג **תִּשְׁבוּ אִישׁ אֶל-אֶחָזְתּוֹ**, והרי כבר נאמר ושבתם איש אל אחזתו אלא לרבות המוכר שדהו ועמד בנו וגאלה שחוזרת לאביו ביובל:
רבי יוסף בכור שור (יג) **בשנת היובל הזאת תִּשְׁבוּ** - קרא יתירא; ולרבות, שאפילו התנה לעשרים; הכל כמו שפירש רבינו ?) ראה (רש"י קידושין יד,ב) וראה תו"כ (בהר פרשתא א פרק א,ו). והשטת כספים - הנה היא במשנה תורה (ראה דב' טו,א-ג).
[ראב"ע] - כי בשנת היובל תשוב הארץ הנמכרת לבעליה (טט) – בתנאי שלא נמכרה לשנות תבואה). מדגיש שגם אם ישראלי מכר אחוזתו ונמכר לעבדות או המוכר עצמו (לדעת שגם הוא יוצא), ותאמר שאין לאדם כזה מקום לשוב אליו, בא הכתוב לומר שגם העבד וגם אחוזתו יוצאים ושבים זה לזה.

[בעל הטורים] (י"ו בהר כה,ג) אִישׁ אֶל-אֶחָזְתּוֹ, וסמוך ליה וכי תמכרו ממכר לעמיתך, לומר נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות, ועוד סמך אל תונו איש לאחוזתו לומר שגם הקרקע יש בו אונאה עד כדי דמיו, קנה, ג' במסורה, או קנה מיד עמיתך, ותרי גבי דוד לא כי קנה אקנה (ש"ב כד; כד, דה"י א' כא; כד) כשקנה הגורן מארונה; דאע"ג דדרשינן (בתו"כ) או קנה מיד עמיתך שתקנה מיד ישראל ולא מיד גוי; אעפ"כ קנה דוד הגורן מארונה כיון שלא היה יכול לקנות מישראל, אל תונו איש את אחיו, וסמך ליה במספר, לומר לך דבר שבמדה ובמנין ומשקל אין בו אונאה:

[ספורנו] (י"ו בהר כה,ג) תִּשְׁבוּ אִישׁ אֶל-אֶחָזְתּוֹ, ומותר לבעלים השבים אליה להחזיק בה לאחזתה ולהשתמש בה בבנין בתים ושובכים וגדרות צאן וזולתם חוץ מעבודת האדמה ושמירת פירותיה:

תִּשְׁבוּ - זקא-גדול

טטוד"ל ע"פ רש"י בפסוק זה **(י"ו בהר כה,ג)** ובצירוף הפירושים לפסוק **(י"ו בהר כה,ג)**, שיבת עבד עברי ושיבת עבד עברי נרצע

לגבי האחזתה

גאולה ע"י א' המוכר ב' או בנו המחזירה לאביו. ג' ואין גאולה ביובל אם נמכר לשנות תבואה. או אם מכרה לשנים חוזרת אליו אם גאלה בשנת היובל וגם חוזרת ע"י גאולה בנו לאביו החי ולמשפחתו אם כבר מת. שני אופני שיבות האחזתה: חזרה בגלל היובל למוכר או ליורשיו או בגאולה ע"י עצמו וגאולה ע"י בנו שמחזירה לאביו!!!

לגבי העבד העברי

שניים חוזרים, שניים שאינם חוזרים. רק עבד עברי או עבד עברי נרצע שבארץ-ישראל יוצא לחפשי וחוזר לנחלתו. המוכר עצמו לגויים בחוץ-לארץ אינו חוזר. בני עבד עברי מן השפחה אינם יוצאים ואינם חוזרים.

היובל

נוהג א' כשכל ישראל על אדמתם, ב' כל אחד בנחלתו מימי יהושע ג' ולא מעורבבים. האם הכוונה שחזרת אחוזה לא נוהג ואילו ושמיטת חובות ויצאת ע"ע לפני שנה שביעית שלו וע"ע נרצע נוהג